

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczym Jana Kochanowskiego
w Kielcach (Polska)
Університет «Petre Andrei» м. Яси (Румунія)
Академічне товариство ім. М. Балудянського
м. Кошице (Словацька Республіка)
Асоціація перспективних досліджень та вищої освіти «Схід-Захід»
Спільний Проект ЄС/ПРООН
«Місцевий розвиток орієнтований на громаду»

*СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ
ТА ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ*

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
V Міжнародної науково-практичної конференції**

07-09 червня 2017 року

Частина II

Вінниця 2017

УДК 338:339.92(477)
ББК 65.9(4Укр)

Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: Збірник наукових праць V Міжнародної науково-практичної конференції. – Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2017. – Ч. 2. - 644с.

У збірнику наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції розглядаються питання сталого розвитку суспільства: можливості розвитку місцевих громад; управління інноваційно-інвестиційним розвитком підприємства в сучасних умовах; актуальні проблеми менеджменту та фінансові механізми забезпечення розвитку економіки України; проблеми обліково-аналітичного, контрольного та інформаційного забезпечення управління підприємства. Досліджуються інноваційні моделі та інформаційні технології в науці, освіті, економіці; теоретичні та практичні аспекти сучасного товарознавства; актуальні проблеми, тенденції, перспективи розвитку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу в Україні. Висвітлюються питання євроінтеграції України: історичні, економічні, соціально-політичні та правові орієнтири; інтерактивні технології та методи навчання як засіб формування іншомовної професійної компетенції.

Розраховано на науковців, спеціалістів, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти.

УДК 338:339.92(477)
ББК 65.9(4Укр)

Редакційна колегія: Голова редакційної колегії – **Замкова Н.Л.**, д.філос.н., доц.
Відповідальний секретар – **Мартінова Л.Б.**, к.філол.н., доц.

Члени редакційної колегії:

Бондаренко В.М., д.е.н., проф., **Боковець В.В.**, д.е.н., доц., **Власенко І.Г.**, д.мед.н., проф., **Власенко І.В.**, д.е.н., проф., **Денисюк О.М.**, д.е.н., проф., **Іваницька Н.Б.**, д.філол.н., проф., **Ліщинська Л.Б.**, д.т.н., проф., **Стопчак М.В.**, д.і.н., проф., **Байлема Т.М.**, к.і.н., ст. викладач, **Нечипоренко В.О.**, к.філол.н., доц., **Демченко О.П.**, к.е.н., доц., **Ковтун Е.О.**, к.е.н., доц., **Кульганік О.М.**, к.е.н., доц., **Мерінова С.В.**, к.е.н., доц., **Поліщук І.І.**, к.е.н., доц., **Сальникова С.В.**, к.фіз.вих., асист., **Сегеда С.А.**, к.е.н., доц., **Тернова А.С.**, к.т.н., доц.

Друкується за ухвалою Вченої Ради Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції.

ISBN 978-966-629-820-4

А.В. Лук'янець Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ТУРИСТИЧНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РИНКУ.....	305
І.О. Мазуркевич, к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ.....	317
І.О. Мазуркевич, к.е.н. С.С. Гульбова Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ЗДОРОВОГО ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ	325
Н.В. Онищук, к.е.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ВЛАСТИВОСТІ СИСТЕМИ МАРКЕТИНГУ СПІВПРАЦІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	335
<hr/> ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА ПРАВОВІ ОРІЄНТИРИ <hr/>	
Т.М. Байлема, к.і.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ.....	344
І.П. Бахновська, к.ю.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ВПЛИВ МОРАЛЬНОГО ТА ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРИ СТАНОВЛЕННІ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	352
М.М. Бичков, к.філос.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ РОЗВ'ЯЗАННЯ ЕТНІЧНИХ ПРОБЛЕМ В УКРАЇНІ.....	358
І.М. Білоус, к.ю.н. Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ.....	368
Ж.В. Грушко Інститут законодавства Верховної Ради України МІЖМУНІЦИПАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ.....	374
О.А. Гуренко Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ КУЛЬТУРА ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ З ПОЗИЦІЙ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ.....	383

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВНУТРІШНЬОГО
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ**

Дана стаття присвячена актуальним питанням розвитку внутрішнього туризму в Україні. В роботі узагальнено існуючі підходи щодо розуміння сутності внутрішнього туризму та значення його розвитку в контексті політики децентралізації та сталого розвитку регіонів. Вивчено коло основних проблем, що стримують розвиток внутрішнього туризму в Україні, запропоновано орієнтири його розвитку в сучасних умовах.

Ключові слова: внутрішній туризм, туристичний бізнес, ринок туристичних послуг, сфера послуг.

Постановка проблеми. Туризм відіграє важливу роль в соціально-економічному та культурному розвитку кожної країни. На сьогодні туристична галузь є однією із провідних та прогресивних галузей світового господарства, що сприяє підвищенню рівня зайнятості населення в країні, стимулює розвиток інноваційної діяльності, сприяє надходженню коштів до місцевого та загальнодержавного бюджетів та в цілому позитивно впливає на розвиток інфраструктури міст та їх іміджу. Розвиток туристичного бізнесу відноситься до сфери послуг і тісно взаємопов'язаний із розвитком таких ключових галузей як: транспорт, комунікації та зв'язок, готельно-ресторанний бізнес, сільське господарство та інші.

В умовах сьогодення існуюча соціально-економічна та політична ситуація в Україні відображається в гальмуванні розвитку більшості галузей народного господарства, не виключенням є і сфера туризму, яка є найбільш чутлива до зміни зовнішніх чинників. Останнім часом в країні проведено чимало заходів щодо підвищення туристичного іміджу України, проте на ринку туристичних послуг відбулися певні структурні зміни. Зокрема, виникли об'єктивні причини для розвитку внутрішнього туризму на противагу зовнішньому, що сприятиме стабілізації соціально-економічної напруженості в країні та регіонах та стимулюватиме розвиток в'їзного (іноземного) туризму.

Здебільшого в науковій літературі внутрішній туризм розглядається в межах досліджень загальних процесів розвитку сфери туристичного бізнесу. Теоретико-методологічні та практичні аспекти становлення та розвитку туристичної індустрії досліджено в працях багатьох відомих вітчизняних та закордонних дослідників. Окремі аспекти розвитку внутрішнього туризму розглянуто в працях О.М. Бейдика, О.О. Любіцевої, М.М. Мальської, Г.П. Науменка, С.І. Поповича, Т.Г. Сокол, Т.І. Ткаченко та ін. Проте, більшість дослідників проблем внутрішнього туризму вивчають його з позицій аналізу статистичних даних ринку туристичних послуг. Теоретико-методологічний аспект внутрішнього туризму є недостатньо сформованим та потребує поглибленого вивчення та узагальнення.

Виклад основного матеріалу. Аналіз більшості наукових праць показав, що внутрішній туризм в основному розглядається в контексті класифікації туризму за туристичними потоками, згідно якої видами туризму є виїзний (зарубіжний), в'їзний (іноземний) та внутрішній. В працях дослідників туризму в контексті географічної складової вказано, що внутрішній туризм – це туризм у межах кордонів країни або території будь-якого внутрішнього регіону [4].

З позицій існуючих нормативно-правових міжнародних документів Всесвітньої туристичної організації (ЮНВТО), наведено наступне визначення: «внутрішній туризм включає діяльність відвідувачів-резидентів у межах певної країни (як частина внутрішньої туристичної поїздки або частина виїзної (зарубіжної) туристичної поїздки)»[9]. Незважаючи на те, що даний документ регламентує та визначає забезпечує загальні концептуальні засади вивчення туристичного сектору, проте дане визначення є узагальненим та не відображає функціональної значущості розвитку внутрішнього туризму.

В нормативно-правових актах України, зокрема в Законі України «Про туризм» внутрішній туризм розглядається як одна із організаційних форм туризму і характеризує подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території [1]. Такий же підхід використовується у визначенні згідно Методики розрахунку обсягів туристичної діяльності, затвердженій спільним наказом Держтурадміністрації

та Держкомстату України від 12 листопада 2003 року: «внутрішній туризм – це поїздки відвідувачів-резидентів за межі свого звичайного середовища, але в межах своєї країни (подорожі в межах України осіб, які постійно проживають в Україні)» [6].

Натомість вітчизняні науковці, погоджуючись із загальною концепцією визначення терміну «внутрішній туризм», пропонують свої варіанти трактування цього поняття. В праці В.Ф. Кифяк зазначено, що внутрішній туризм – тимчасовий виїзд громадян конкретної країни з постійного місця проживання в рамках національних кордонів цієї країни для відпочинку, задоволення пізнавальних інтересів, занять спортом та з іншою туристичною метою [2, 89]. На нашу думку, дане визначення ґрунтується на міжнародних нормативно-правових актах із деталізацією цілей здійснення подорожі.

Із акцентом на туристичні цілі, але без їх деталізації, зустрічаємо визначення внутрішнього туризму в праці П. Р. Пуцентейло: «внутрішній туризм являє собою міграційні потоки людей в межах країни постійного проживання з туристськими цілями» [7].

Дещо узагальнене тлумачення внутрішнього туризму наведено в працях А. І. Кубах, Т. А. Коляда, О. В. Харитоновна, які визначають, що внутрішній туризм це подорожі в межах території України громадян України і осіб, які постійно проживають на її території [3].

Спільним у всіх визначеннях є те, що споживачами послуг внутрішнього туризму є громадяни України, а також зони туристсько-рекреаційного комплексу внутрішнього туризму обмежуються наявними державними кордонами України. Звідси випливає головна особливість внутрішнього туризму в Україні - правові відносини між об'єктами й суб'єктами послуг внутрішнього туризму регулюються національним законодавством країни.

Таким чином, в основі визначення внутрішнього туризму слід дотримуватись загальноприйнятих міжнародних нормативно-правових актів, а деталізацію та уточнення формувати при розробці класифікації внутрішнього туризму.

1. Вагомим аспектом вивчення значущості внутрішнього туризму є його роль або виконувані функції. Термін «функція» застосовується в контексті зовнішнього прояву властивостей туризму як об'єкта в системі соціально-економічних відносин, його ролі та призначення в цій системі суспільства [8]. Узагальнення існуючих точок зору дозволило сформулювати наступні основні функції внутрішнього туризму:

1. Рекреаційна – полягає у відновленні фізичних сил, оздоровленні, відпочинку, психологічному розвантаженні на рідних серцю просторах. дана функція реалізується через право громадянина на відпочинок.

2. Економічна – передбачає залучення у розвиток інфраструктури і послуг; зростання зайнятості і доходів населення, зайнятого у виробництві сувенірної продукції кустарним способом, у сфері ресторанного господарства, системі розміщення тощо. А оскільки туризм є не лише джерелом пізнання світу, а й прибутковим бізнесом, то розширення його сфери з допомогою таких перспективних видів, як внутрішній, безперечно принесе додаткові економічні дивіденди.

3. Культурна – відродження народних промислів, традицій, пізнання культури та історії етносу, оскільки саме історико-культурний ресурс часто слугує основним стимулом відвідування території.

4. Екологічна – раціональне використання та збереження природних рекреаційних ресурсів, бо саме психофізіологічна пам'ять людини допомагає відтворювати запахи, звуки, краєвиди, до яких хочеться повернутись хоча б в уяві.

5. Виховна – розширення світогляду та формування національної свідомості, особливо це стосується нащадків емігрантів, які активно цікавляться територією походження предків.

6. Соціальна – визначає, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в усіх демократичних державах найвищими соціальними цінностями, тому суспільство бере на себе відповідальність за відпочинок і організацію дозвілля своїх громадян та гостей, використовуючи для цього відповідні ресурси.

7. Політична – сприяє розвитку взаємопорозуміння та налагодження культурно-економічних зв'язків, формуванню іміджу держави в цілому.

8. Просвітницька - пізнання власної історії; виховання патріотизму, любові до рідного народу; формування екологічної свідомості, прагнення зберегти та передати майбутнім поколінням наявні туристично-рекреаційні ресурси; духовне збагачення.

9. Інтеграційна - сприяння входженню країни у світові інтеграційні процеси через впровадження та дотримання міжнародних стандартів гостинності.

Для розвитку внутрішнього туризму в Україні існують усі передумови. Так, маючи вигідне геополітичне розташування, Україна володіє значним рекреаційним потенціалом: сприятливими кліматичними умовами, різноманітним рельєфом, мережею транспортних сполучень, культурною спадщиною тощо. Крім цього, в Україні дедалі частіше розробляються нові маршрути, розвивається готельна інфраструктура, підвищується рівень обслуговування туристів і зростає відвідуваність туристичних об'єктів. У сукупності ці передумови й сприяють динамічному розвитку туристичного бізнесу в Україні. Останні офіційні статистичні дані станом на 05.05.2017р. свідчать про суттєве зменшення внутрішніх туристичних потоків (рис. 1.) [5].

Слід зазначити, що з метою відповідності статистичних даних нами вибрано тих туристів, які користувалися послугами туристичних суб'єктів господарювання України. З рисунку видно, що загострення ситуації на світовому фінансовому ринку практично не відобразилося на кількості громадян України, які виїжджали за кордон (порівняно з 2015 р. їх кількість збільшилась на 0,41 млн. осіб, або майже на 25%).

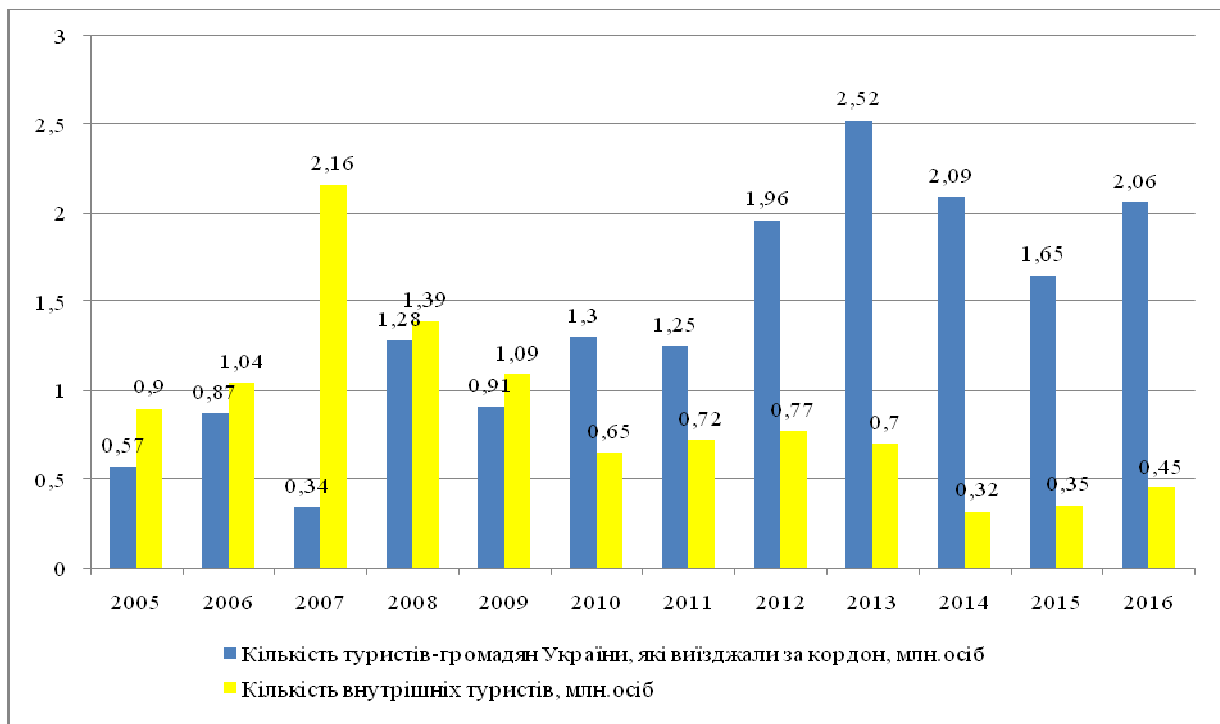

Рисунок. 1. Динаміка туристичних потоків в Україні за 2005 - 2016 рр.

В цілому попит на внутрішні тури зростає, що в свою чергу, в майбутньому призведе до здорожчання туристичних послуг. Стосовно динаміки внутрішнього туризму, то можна сказати, що впродовж останніх трьох років маємо незначне зростання – на 0,13 млн. осіб в 2016 році порівняно з 2014 роком. Власне вони більшою мірою представлені сільським зеленим туризмом, адже, як показує практика, селяни продовжують здавати в оренду туристам кімнати або цілі житлові будинки (котеджі) для відпочинку. Вартість однієї доби зданого в оренду приміщення є різною і залежить від регіону відпочинку та умов, які пропонуються. Корінні мешканці села з метою заробітку пропонують туристам найрізноманітніші послуги спортивного, розважального, культурно-просвітницького характеру (піші та кінні прогулянки, автоподорожі, огляд пам’яток, відвідування старовинних сільських будинків, музеїв, історичних місць, спостереження дикої природи, релаксацію та ін.). Останнім часом набуває поширення залучення відпочиваючих до сільськогосподарських робіт – овочівництва, бджільництва, збирання винограду, фруктів, трав і грибів. Завжди цікавим для гостей є знайомство з

місцевою кухнею, традиціями та культурною спадщиною. Аналіз карти сільського зеленого туризму в Україні доводить, що туристичні зони та маршрути тяжіють до найбільш цінних елементів екологічного каркасу України – чистих річок, лісових масивів, морського узбережжя, озер та водоймищ, а також до архітектурних комплексів малих міст та сіл. На сьогодні основними районами сільського зеленого туризму в Україні залишається курортна місцевість (зокрема Прикарпаття та Карпати). Особливо інтенсивно він розвивається в Карпатському регіоні – Івано-Франківській, Закарпатській і Львівській областях. Збільшується кількість «зелених» садиб також у Чернівецькій та Волинській областях. Такі садиби з'являються в центральній частині України: Київській, Черкаській та Вінницькій областях.

Основною перешкодою розвитку внутрішнього туризму є недостатня обізнаність українців про існуючі мальовничі куточки та пропозиції внутрішніх турів. Експерти на ринку туристичних послуг відзначають по недостатньо розвинуту туристичну інфраструктуру. Це підтверджують і статистичні дані. Так, кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України є незначною порівняно з масштабами в'їзного, виїзного та внутрішнього туризму. З цією метою слід розробити і впровадити конкретні практичні заходи ефективного державного регулювання щодо розвитку внутрішнього туризму із залученням провідних туристичних підприємств та організацій.

Висновки. Проведені теоретичні та практичні дослідження динаміки ринку туристичних послуг підтвердили пріоритетність та необхідність реалізації заходів щодо розвитку внутрішнього туризму в Україні, оскільки розвиток внутрішнього туризму особливо сприяє вирішенню соціальних конфліктів між населенням різних територій, сприяє у формуванні комунікаційних зв'язків між мешканцями регіонів туристичних дестинацій та регіонів постійного проживання туристів, сприяє цілісному сприйняттю країни та її культурно-історичної спадщини.